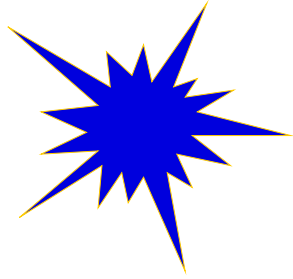

Kosmisk strålning och neutrino- astronomi

Mikrokosmos till Makrokosmos

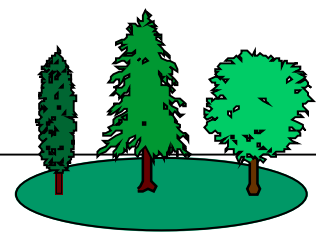
Kosmisk strålning

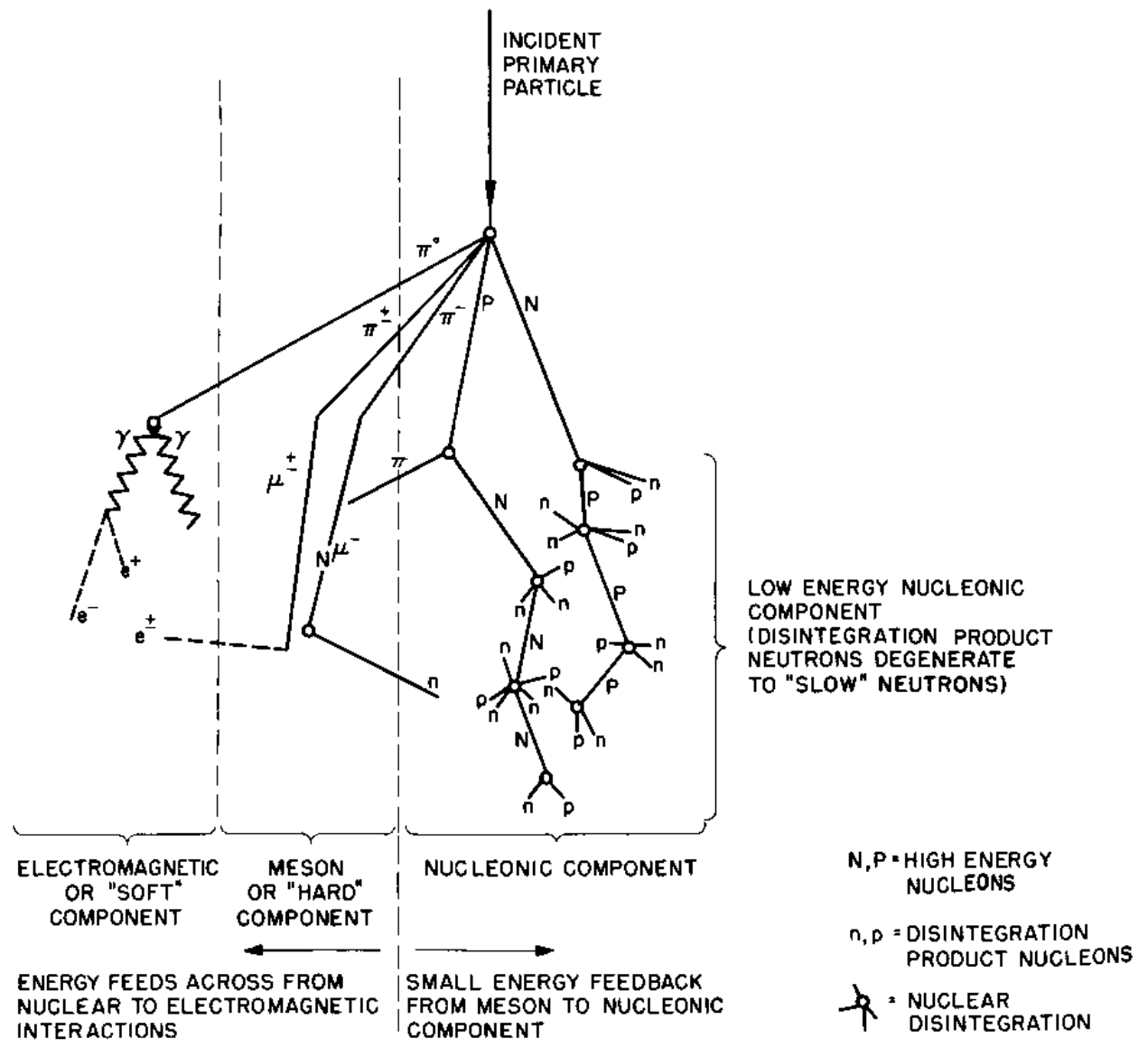
proton

mesoner

myoner

Ca 100 myoner/m²sek

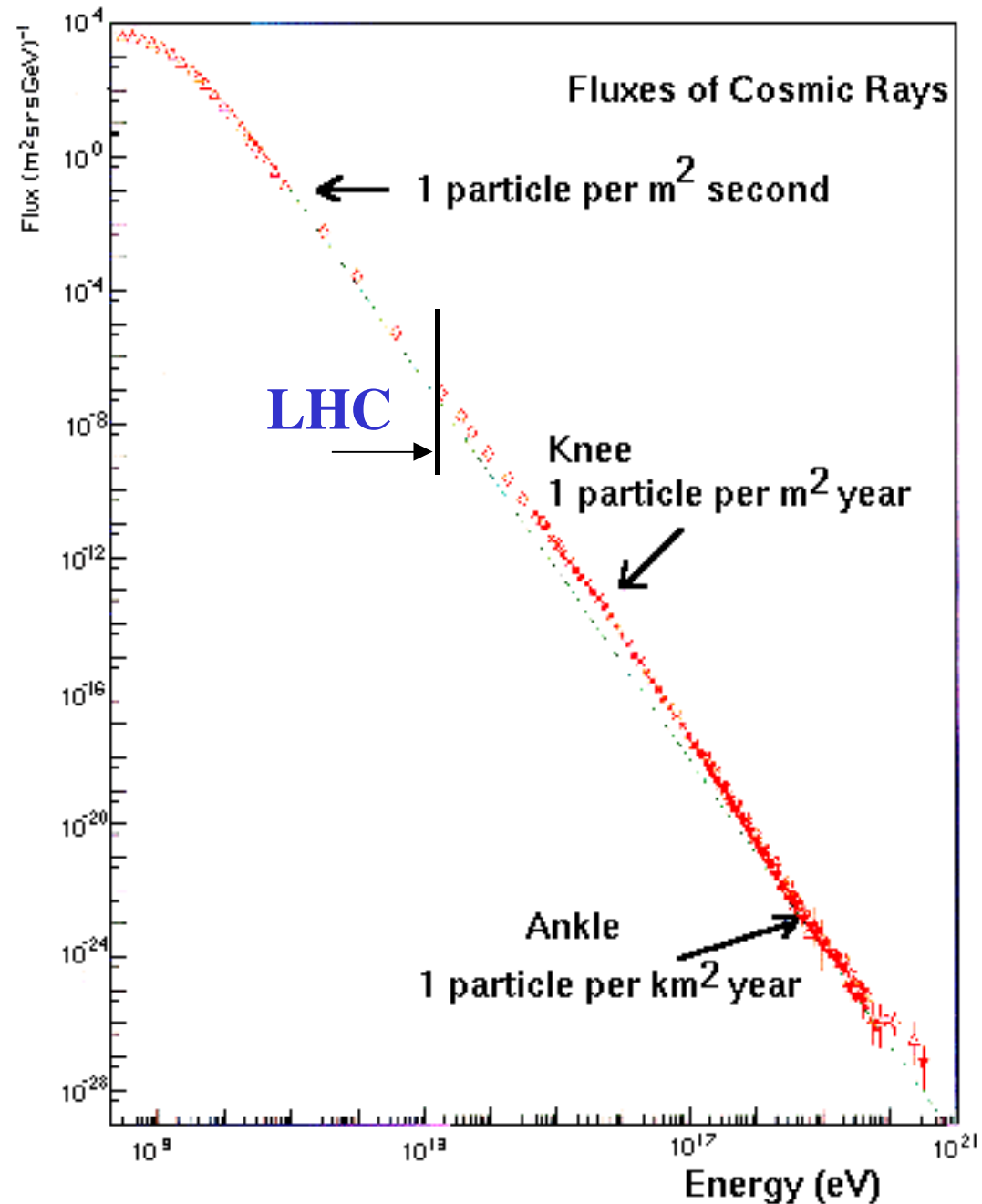

Schematic Diagram of Cosmic Ray Shower

Den kosmiska strålningen kan ha energier som vi idag inte vet hur man skapar.

Vad är källan till dessa partiklar?

Energier i kosmisk strålning

- De högsta observerade energierna i kosmisk strålning ligger i området 10^{19} till $3 \cdot 10^{20}$ eV!!
- Dvs. Upp till 50 Jule!
- Samma energi som en tennisboll från B.B!!
- Vad accelerer dessa partiklar?

Europas partikelfysiklaboratorium i Geneve

CERN

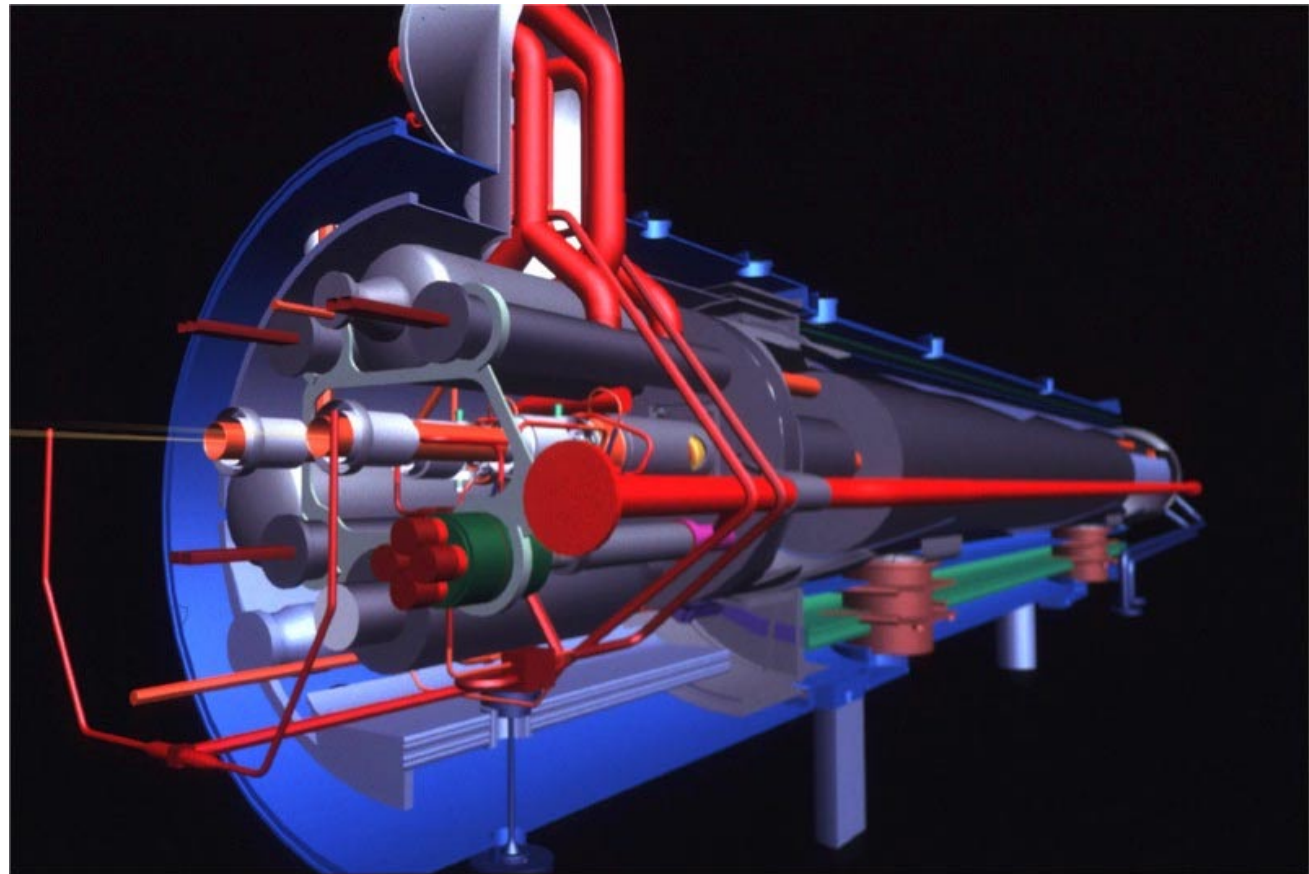
LEP-acceleratorn

- 27 km i omkrets
- 100 meter under jord
- Kolliderar **elektroner** mot **positroner**

LHC blir världens kraftfullaste accelerator 2006

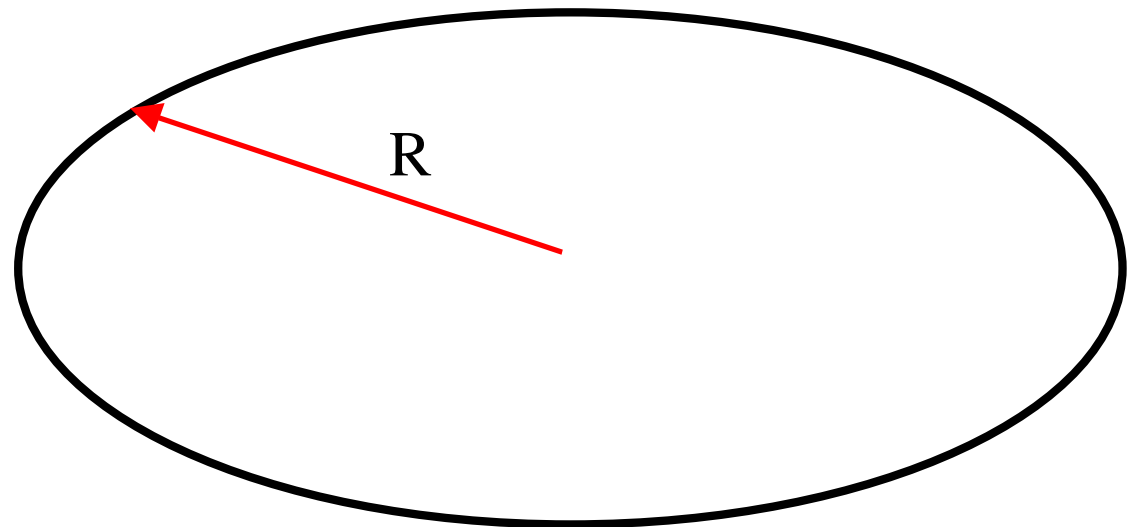
Supraledande
magneter med 8.4
Tesla magnetfält
ger protoner med
7 000 GeV i LEP
tunneln

LHC supraledande magnet

Maxenergin för en accelerator
är proportionell mot
radien*magnetfältet

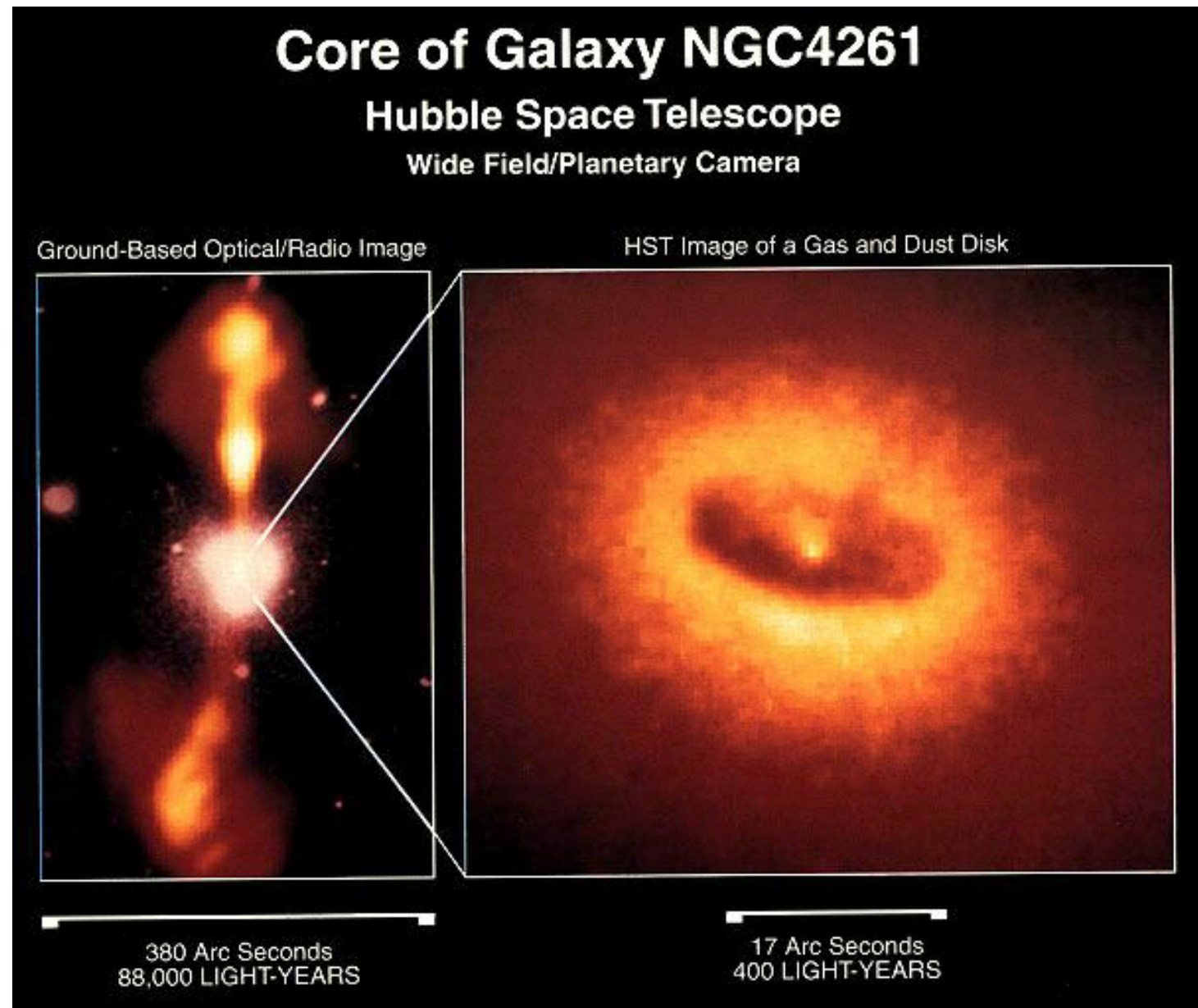

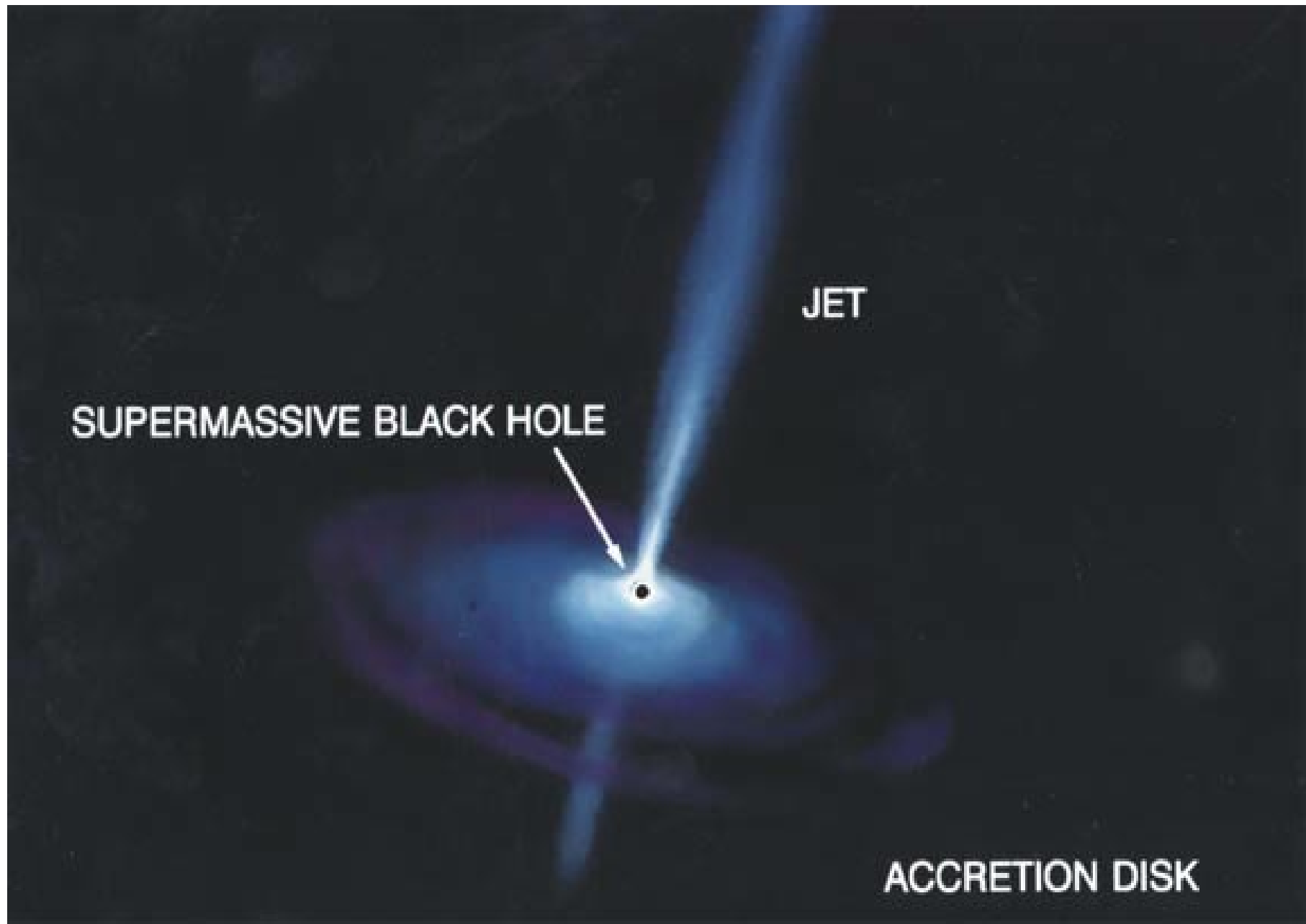
Vilken radie behövs med LHC's
8 Tesla magneter att accelerera
en proton till **$3 * 10^{20}$ eV**???

Källor för kosmisk strålning

- Aktiva galaxer (AGN)?
  - Gamma blixtar (GRB)?
  - Tunga kosmiska partiklar?
  - ??
-
- Neutriner kan visa vägen till källan!?

En möjlig kandidat för en kosmisk strålningskälla

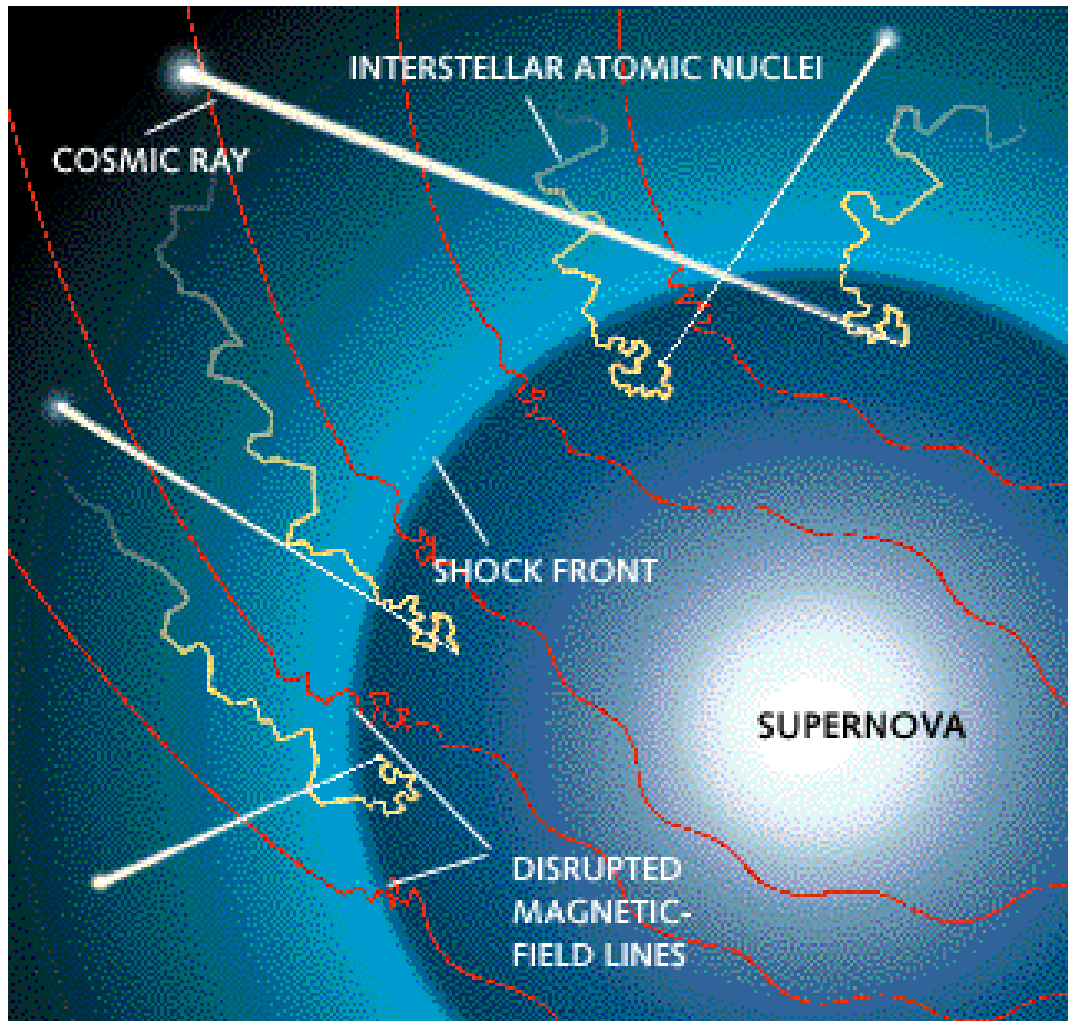

SUPERMASSIVE BLACK HOLE

JET

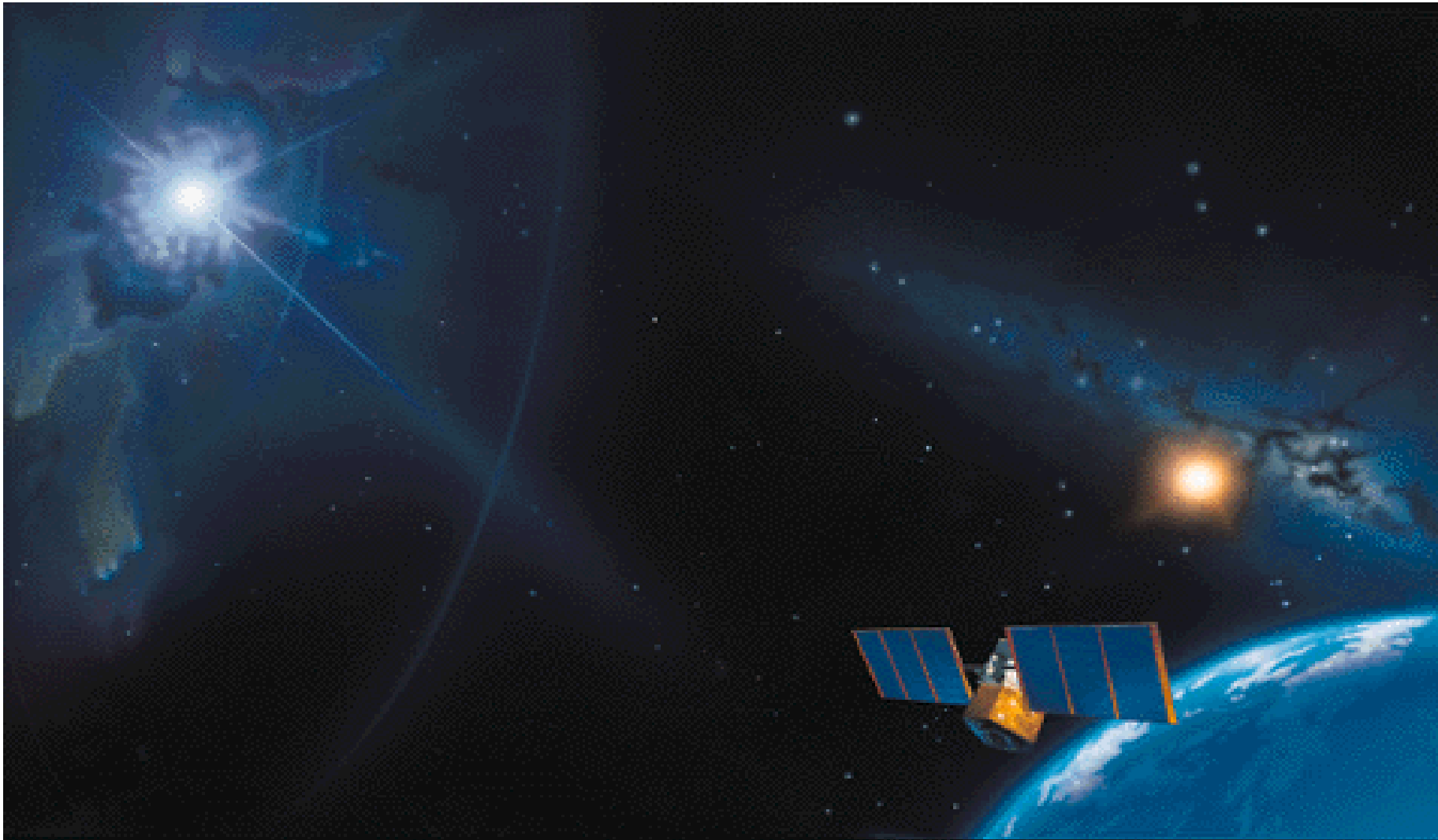
ACCRETION DISK

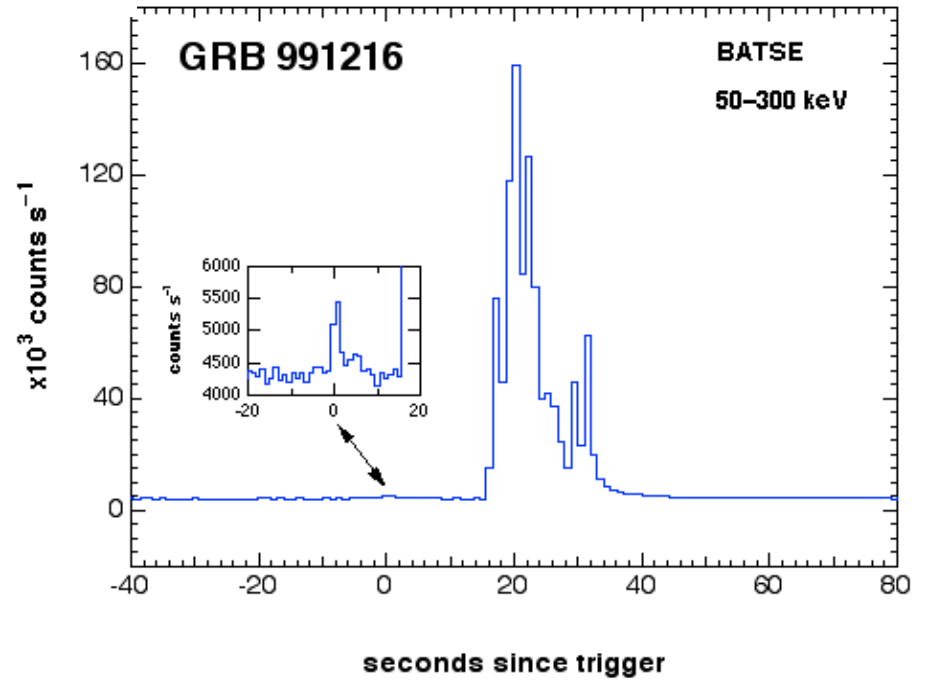
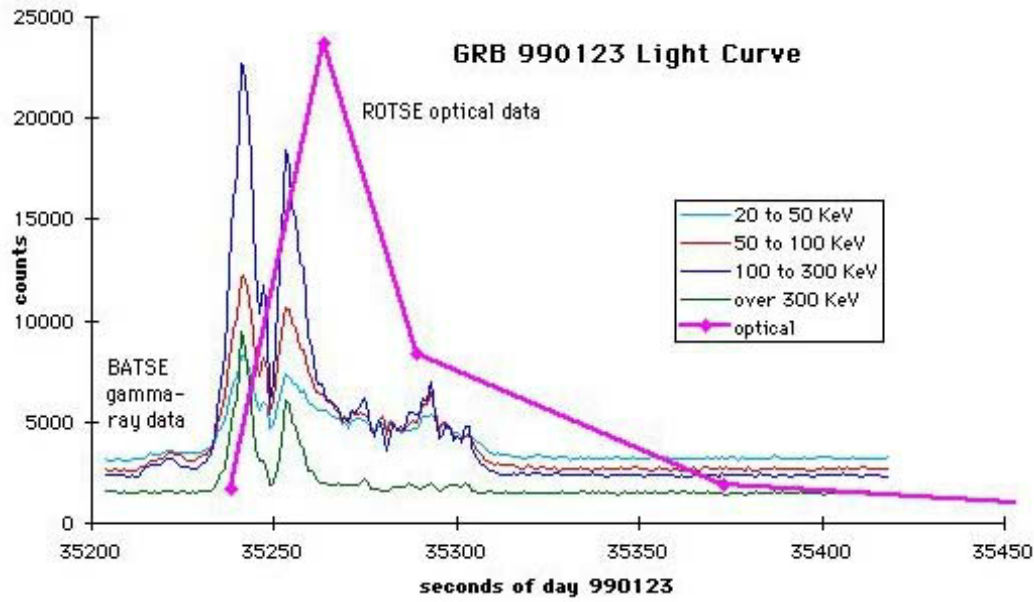
Supernova som en accelerator för kosmisk strålning

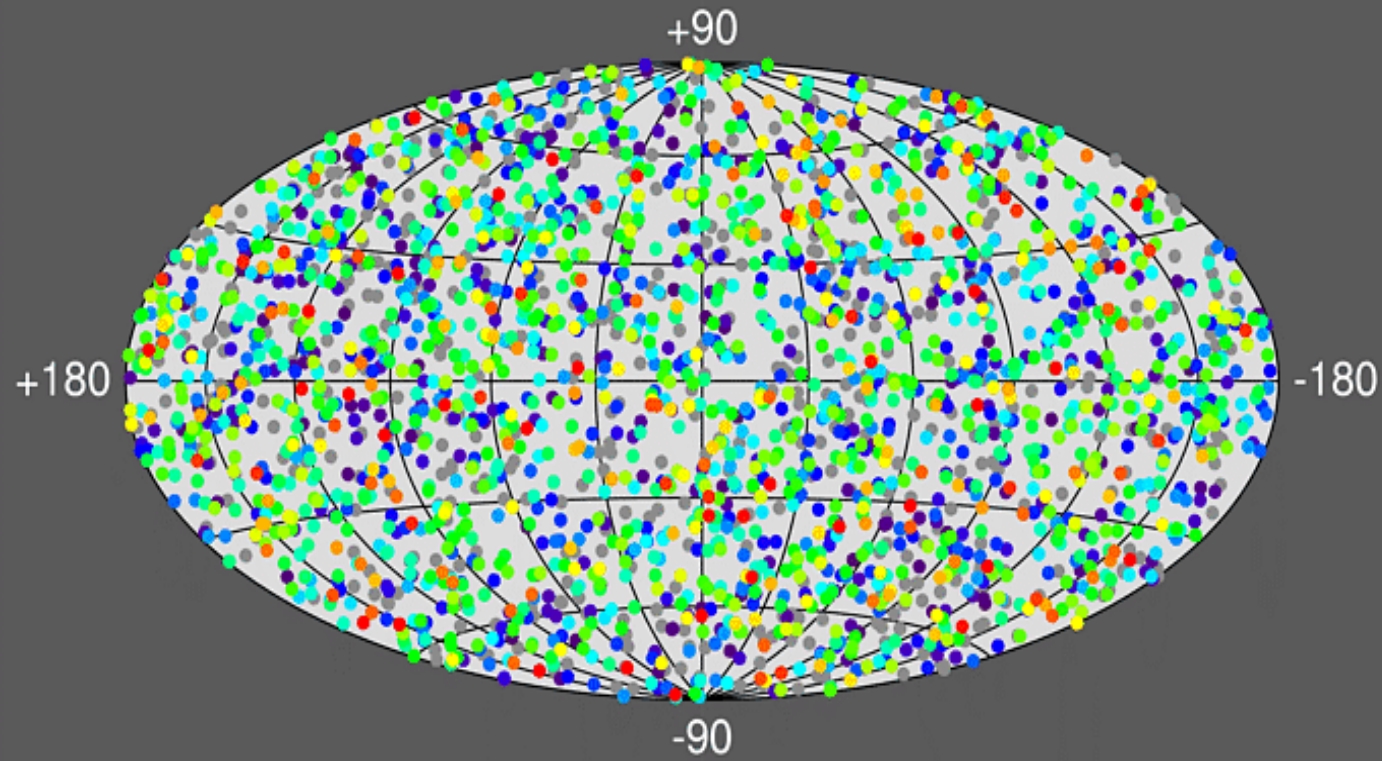
Scientific American, Credit: George Kelvin

Gammablixtar!!!????

2574 BATSE Gamma-Ray Bursts

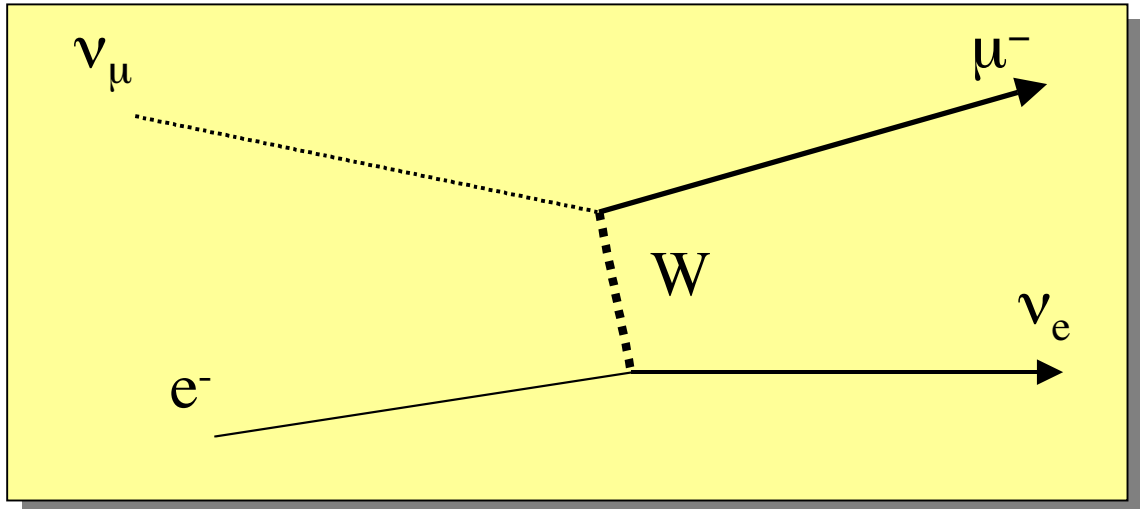

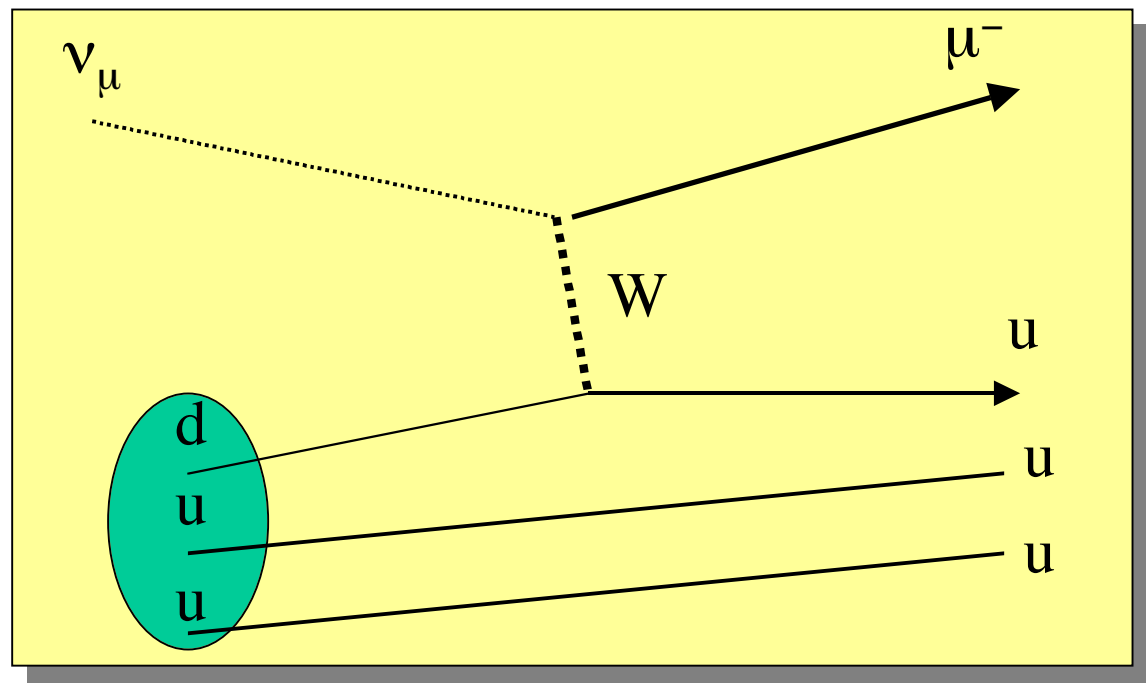
Neutrinoreaktioner och detektering

Neutrino är elektrisk neutral och
avböjs ej av magnetfältet i universum

Laddade strömmar

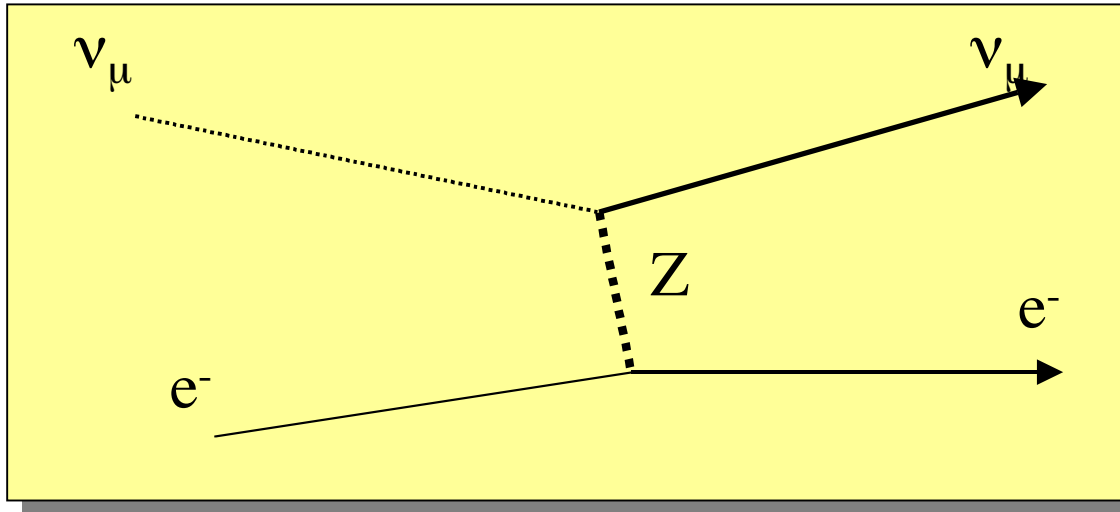

$$\nu_\mu + e^- \rightarrow \mu^- + \nu_e$$

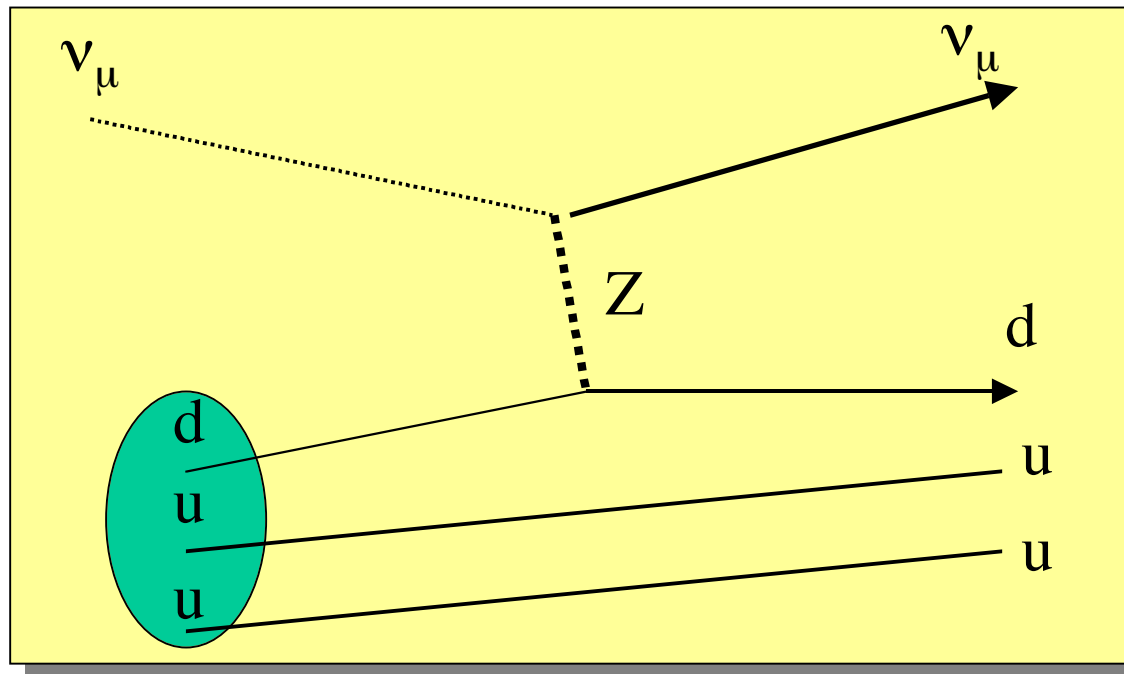

$$\nu_\mu + d \rightarrow \mu^- + u$$

Neutrala strömmar

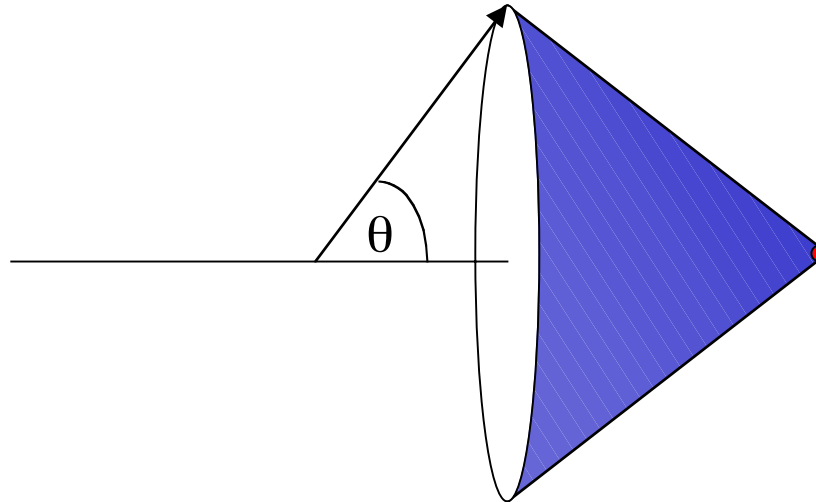
$$\nu_\mu + e^- \rightarrow \nu_\mu + e^-$$

$$\nu_\mu + d \rightarrow \nu_\mu + d$$

Tjerenkovstrålning

En laddad partikel som färdas snabbare än ljushastigheten i mediet skapar en chockvåg av elektromagnetisk strålning

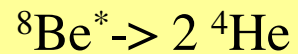
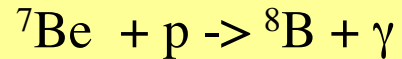
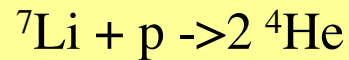
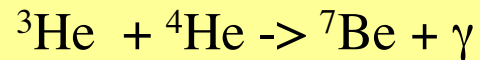
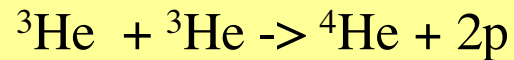
$$\cos\theta = 1/(n\beta)$$

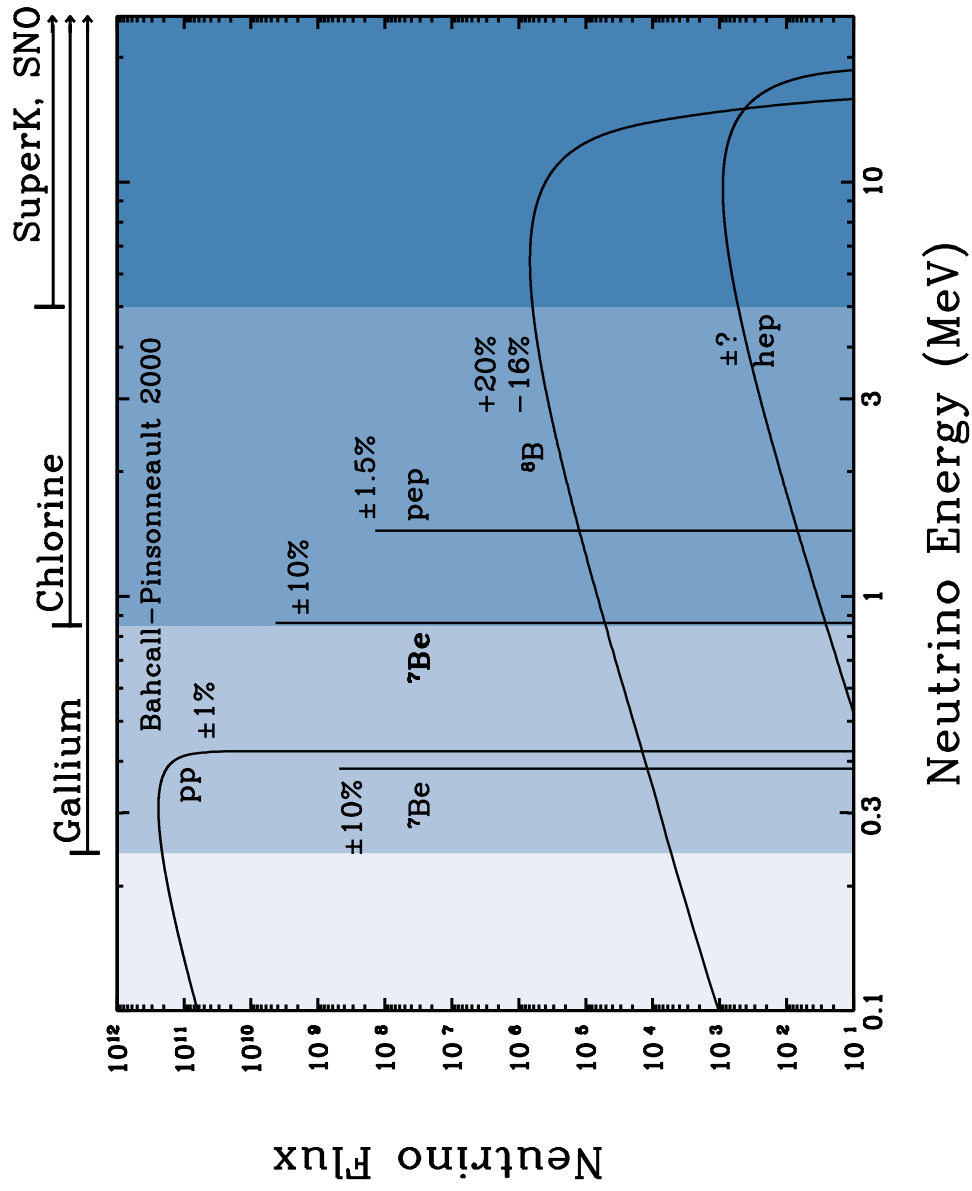
$$\beta = v/c, n = \text{brytningsindex}$$

Solneutriner

Proton-proton processen i solen

Hur detekterar man solneutriner?

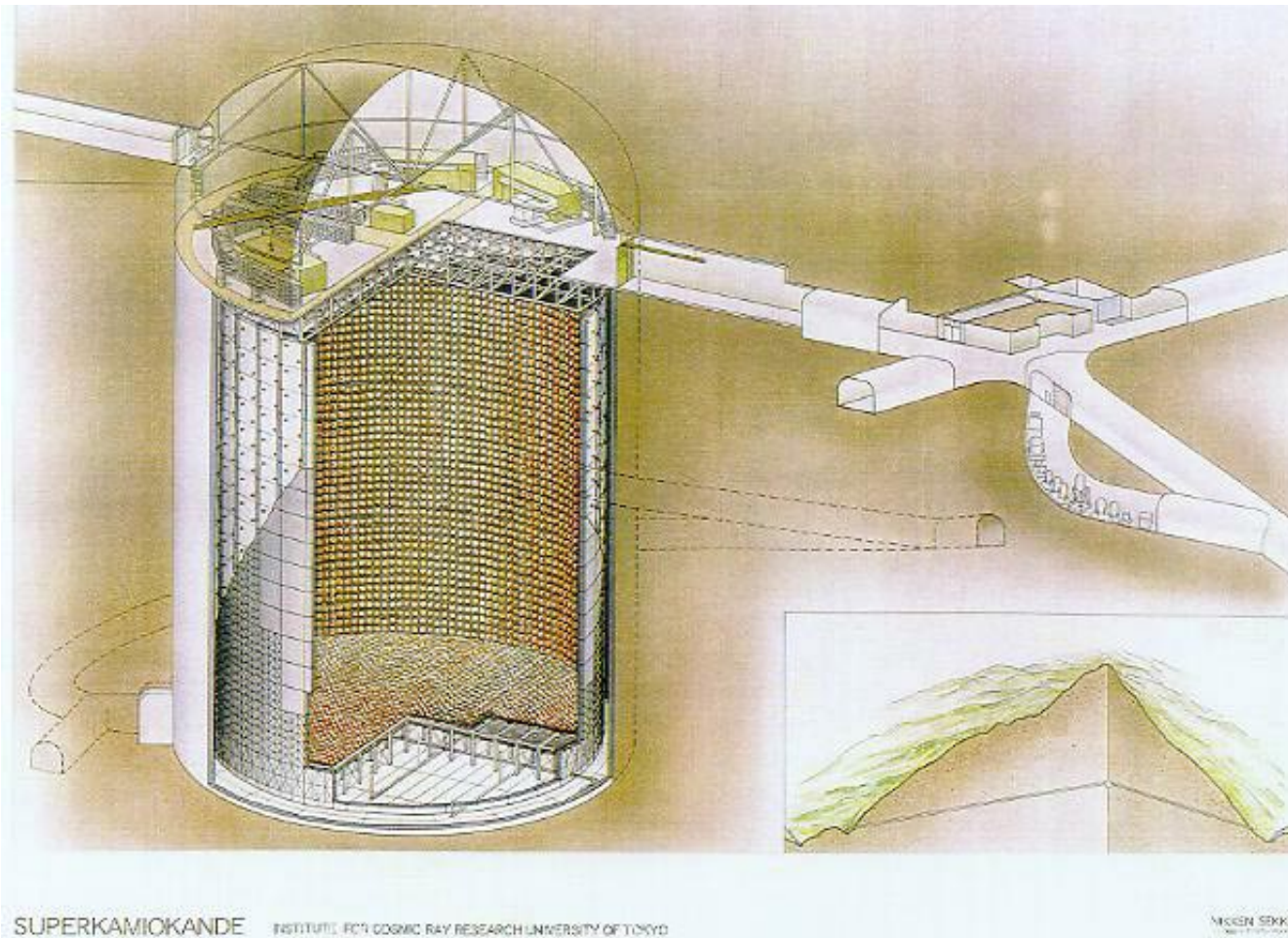
- På jorden anländer 60 000 000 000 ν_e /cm /sek
- En solneutrino kan färdas ljusår i bly utan att stoppa....

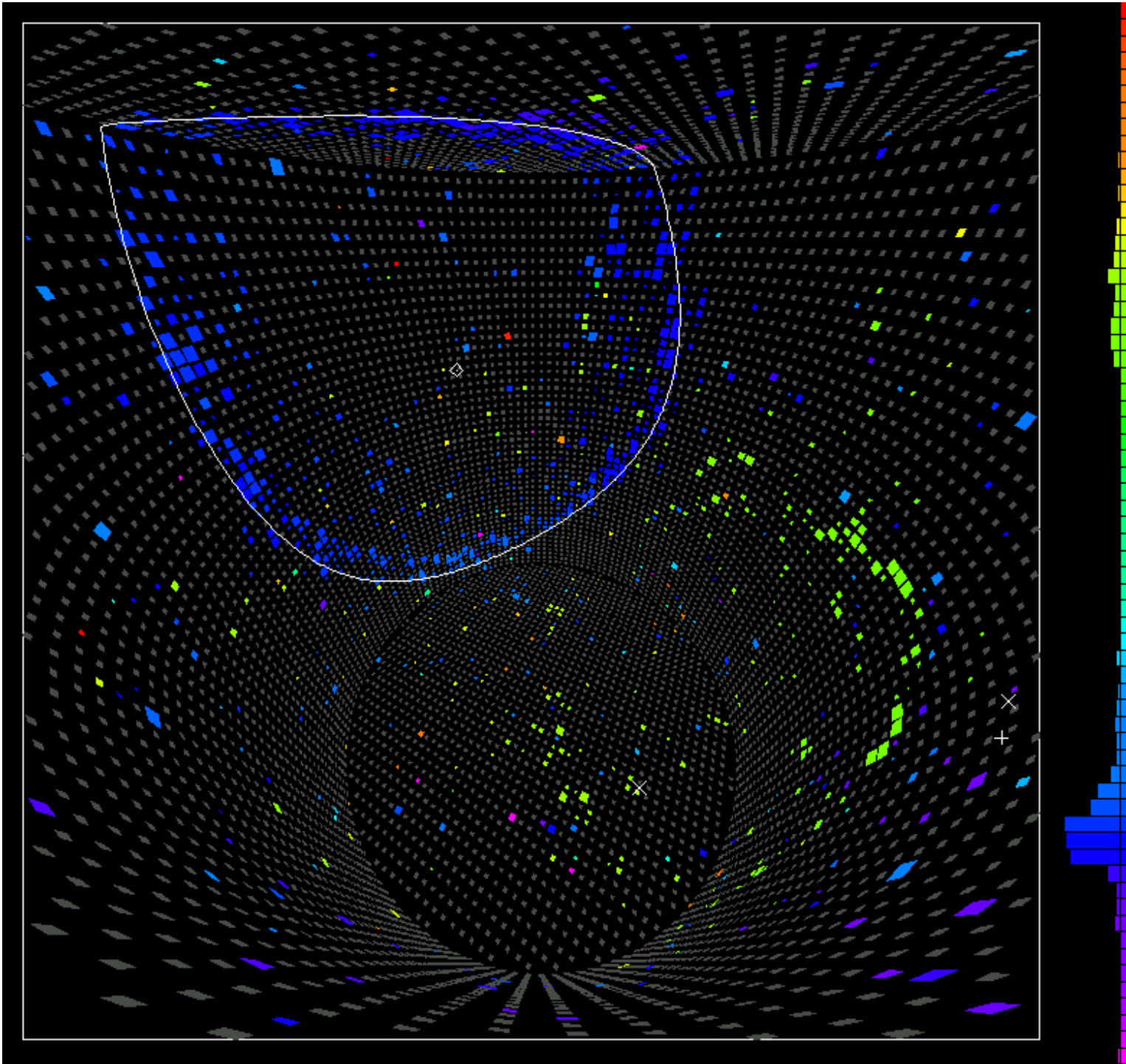
Hur kan man detektera solneutriner?

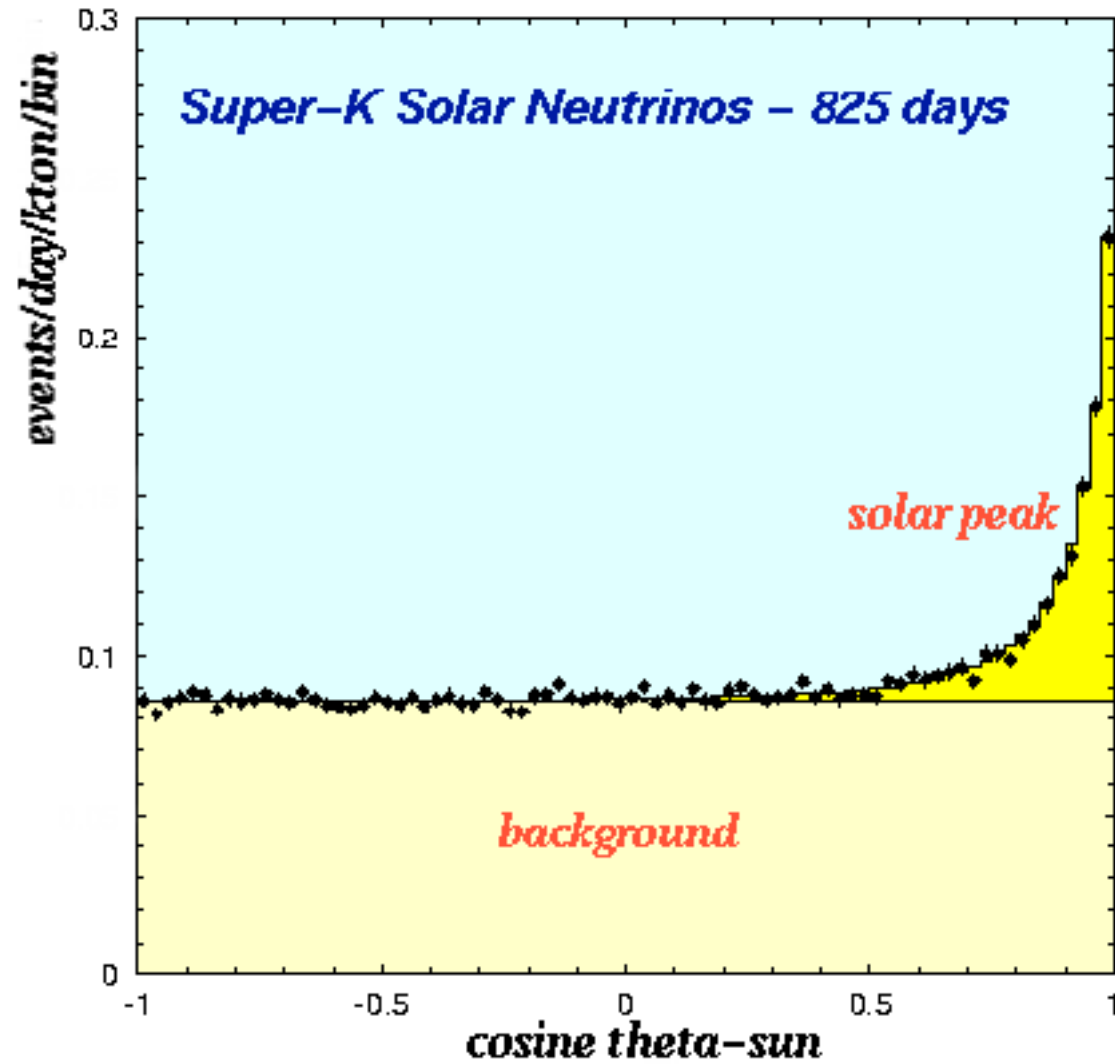
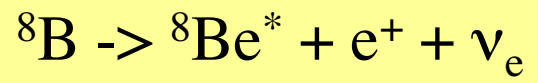
- $\nu_e + {}^{37}\text{Cl} \rightarrow {}^{37}\text{Ar} + e^-$ 814 keV
- $\nu_f + e^- \rightarrow \nu_f + e^-$ 5 - 8 MeV
- $\nu_e + {}^{71}\text{Ga} \rightarrow {}^{71}\text{Ge} + e^-$ 233 keV

Super Kamiokande (Japan)

50 000 ton
superrent vatten
som detektor-
medium

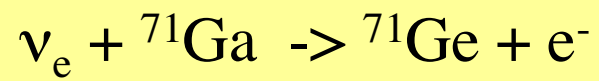

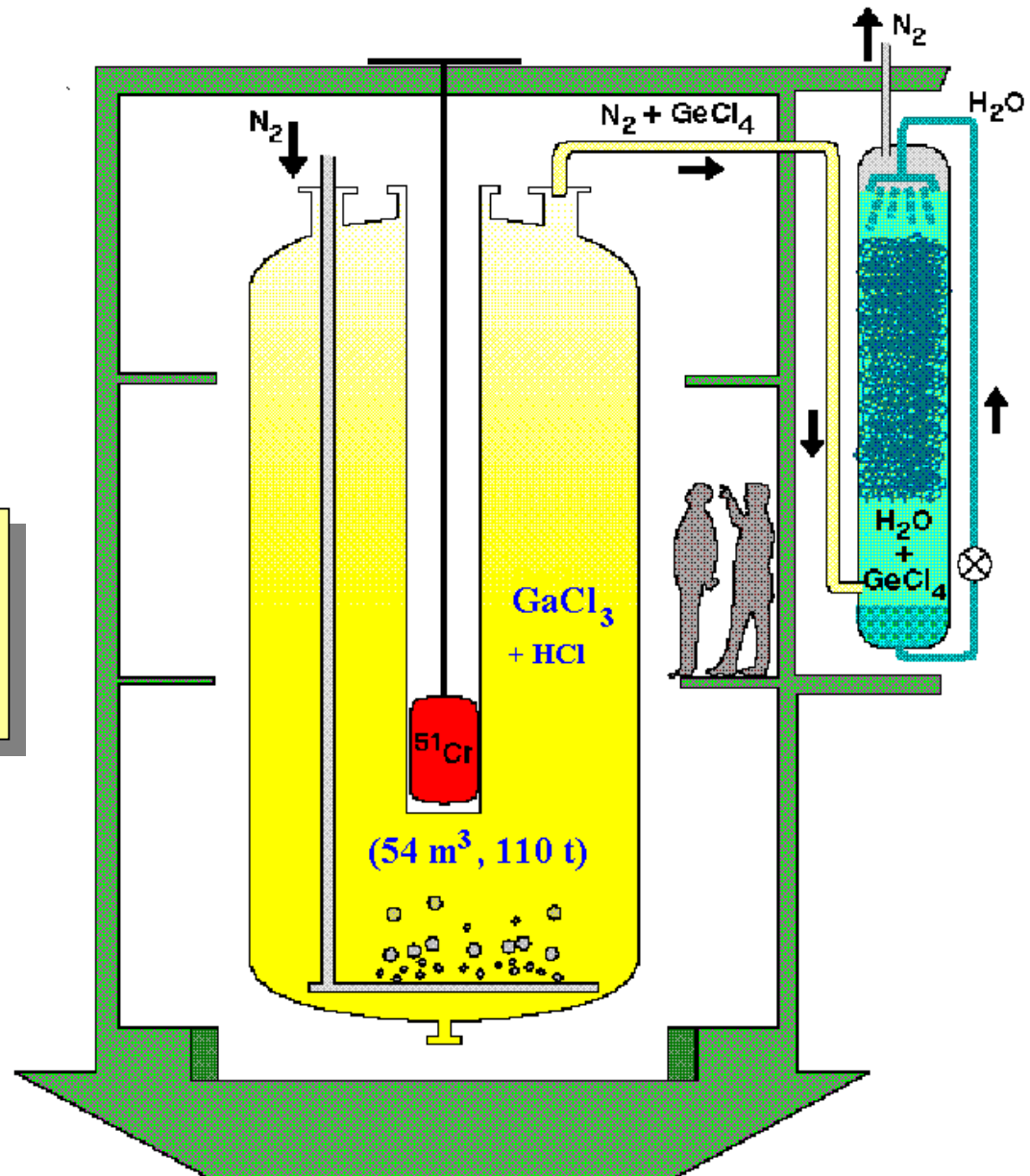

Gallex detektor

Gran Sasso

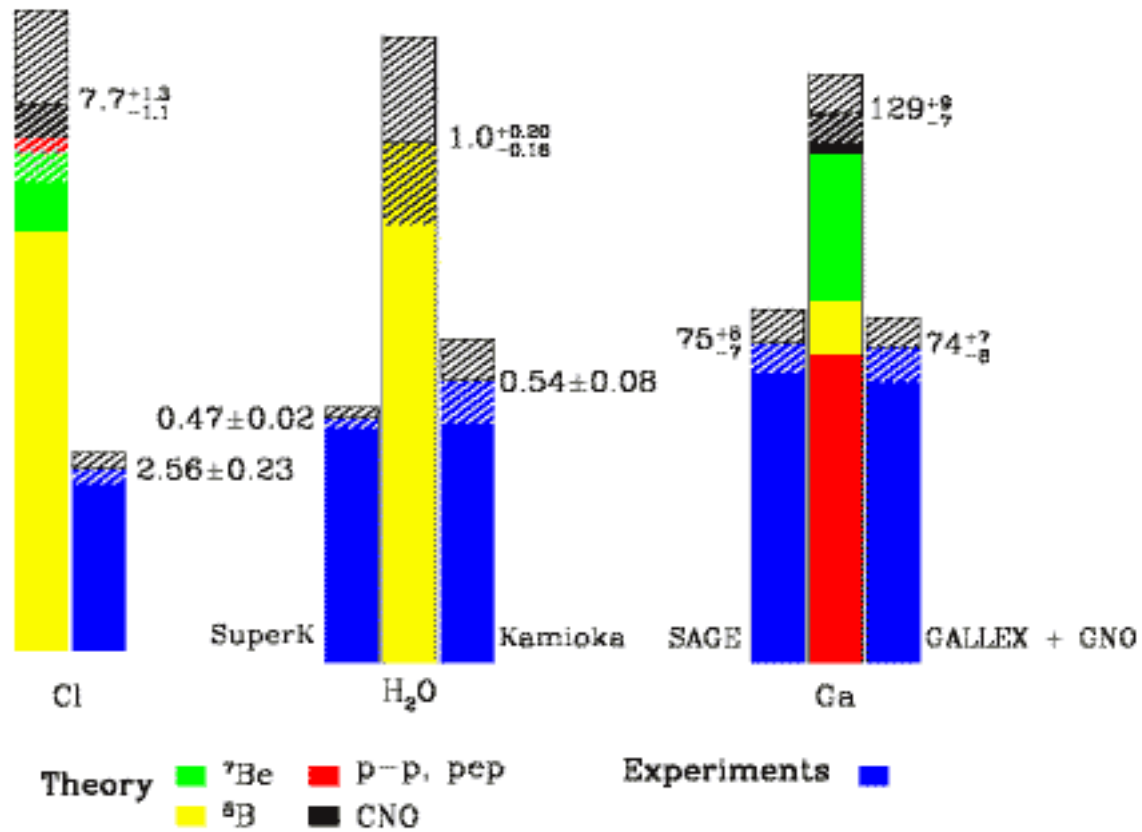
$T_{1/2} = 11,2$ dagar Tröskelenergi = 233 keV

Flödet av neutriner från solen är $6 \cdot 10^{10} \nu_e / \text{cm}^2 / \text{sekund}$

***** ca en Ga atom omvandlas per dag *****

Total Rates: Standard Model vs. Experiment
Bahcall-Pinsonneault 2000

Solneutrino problemet!

Man observerar signifikant mindre neutriner från solen än vad som förutsäges!

Problem med solen?

Problem med neutrinererna?

Neutrino-oscillationer

Om neutrinerna har massa kan de oscillera över i varandra

$$\begin{array}{ccccccccc} \nu_{\mu} & \rightarrow & \nu_{\tau} & \rightarrow & \nu_{\mu} & \rightarrow & \nu_{\tau} & \rightarrow & \nu_{\mu} & \rightarrow & \nu_{\tau} \\ & & L & & L & & L & & L & & L \end{array}$$

Om neutrinerna oscillerar HAR de massa!

Sannolikheten ($P_{\mu\tau}$) att en ν_{μ} övergår i en ν_{τ} är:

$$P_{\mu\tau} = 1 - \sin^2(2\varphi) \sin^2(1,27 * \Delta m^2 * L/E)$$

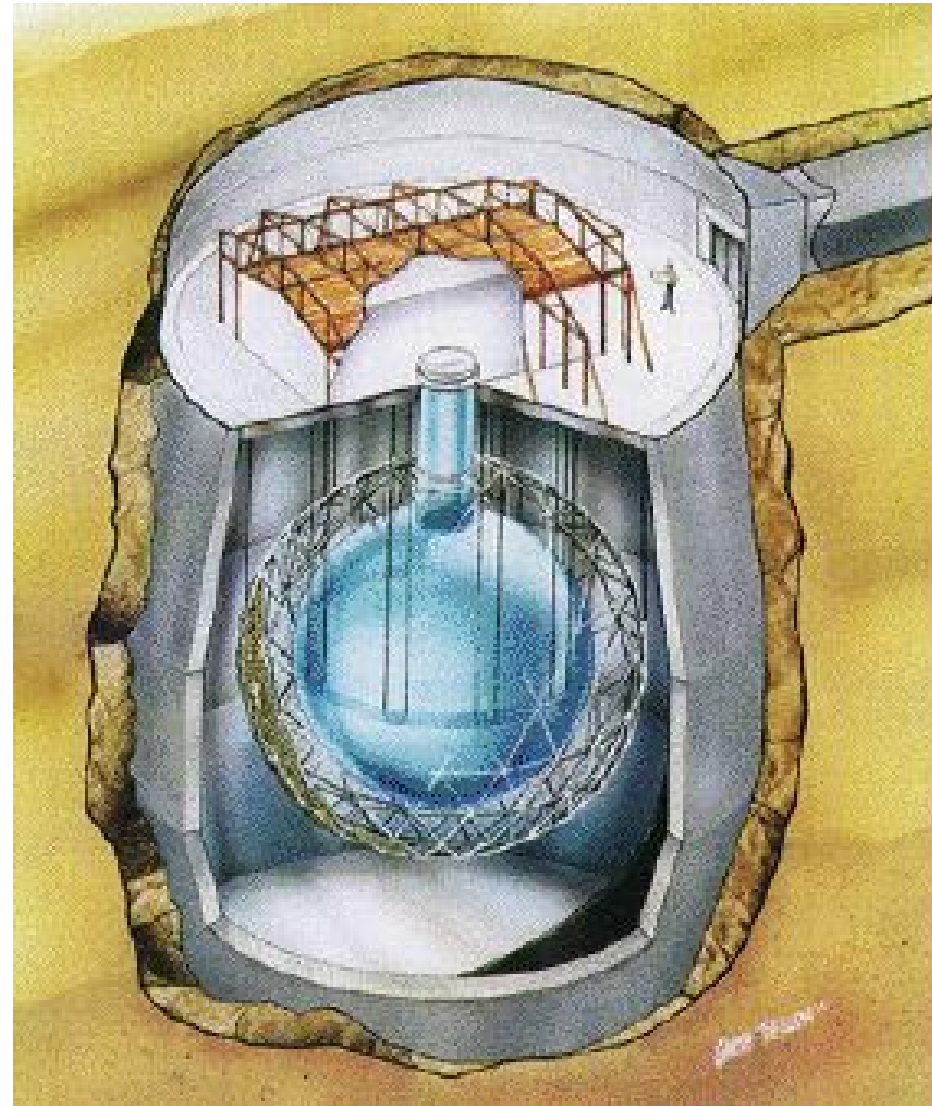
$$\Delta m^2 = m_{\tau}^2 - m_{\mu}^2$$

L = avståndet mellan källa och observation

E = energin på neutrion

SNO detektorn i Kanada
kommer att mäta flödet
av samtliga neutriner,
inte enbart ν_e

Resultat inom några år!

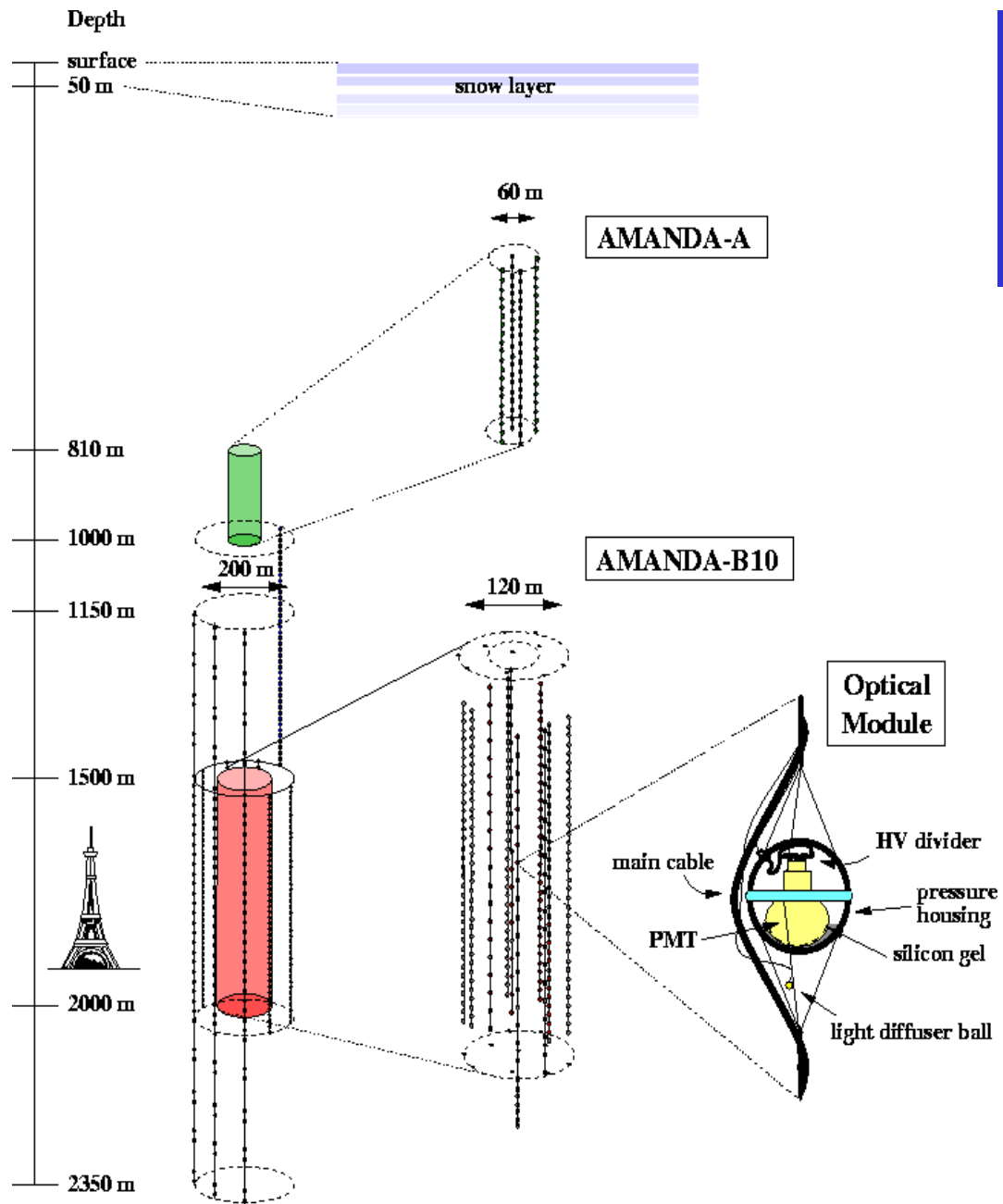

AMANDA detektorn vid sydpolen

- Målsättning:
  - Söka efter universums mörka materia
  - Söka efter den kosmiska strålningens källor
  - Söka efter nya källor av kosmiska neutroner
  - Upptäcka det oväntade.....

AMANDA-II

Feb. 00

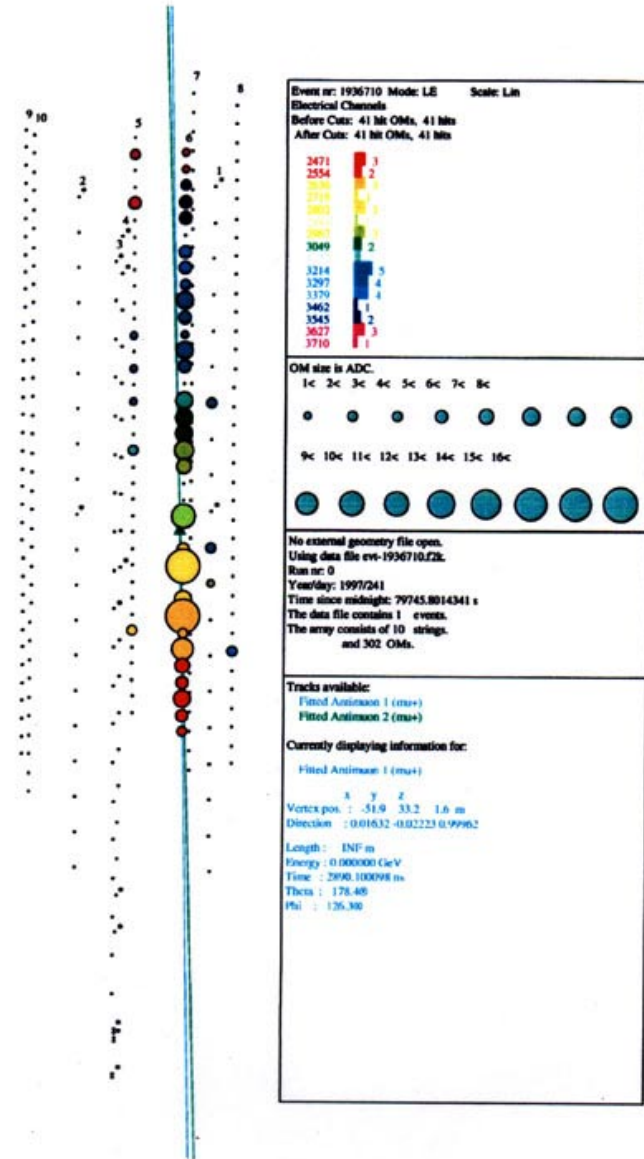
AMANDA as of 2000
Eiffel Tower as comparison
(true scaling)

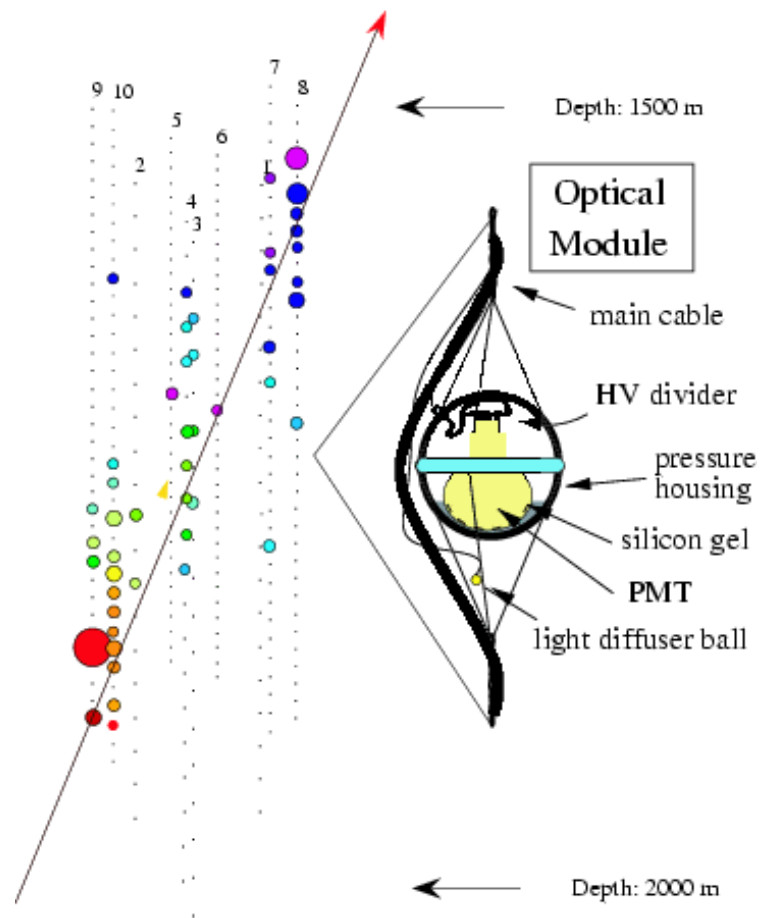
zoomed in on
AMANDA-A (top)
AMANDA-B10 (bottom)

zoomed in on one
optical module (OM)

AMANDA ν -candidate

- Early photons are red, late photons are blue. More photons are larger circles
- Bottom of array is toward center of Earth
- The muon is clearly traveling in the upward direction

Muon event in ICECUBE

Amanda B10:

~ 300 PMs

200 atm. ν 's

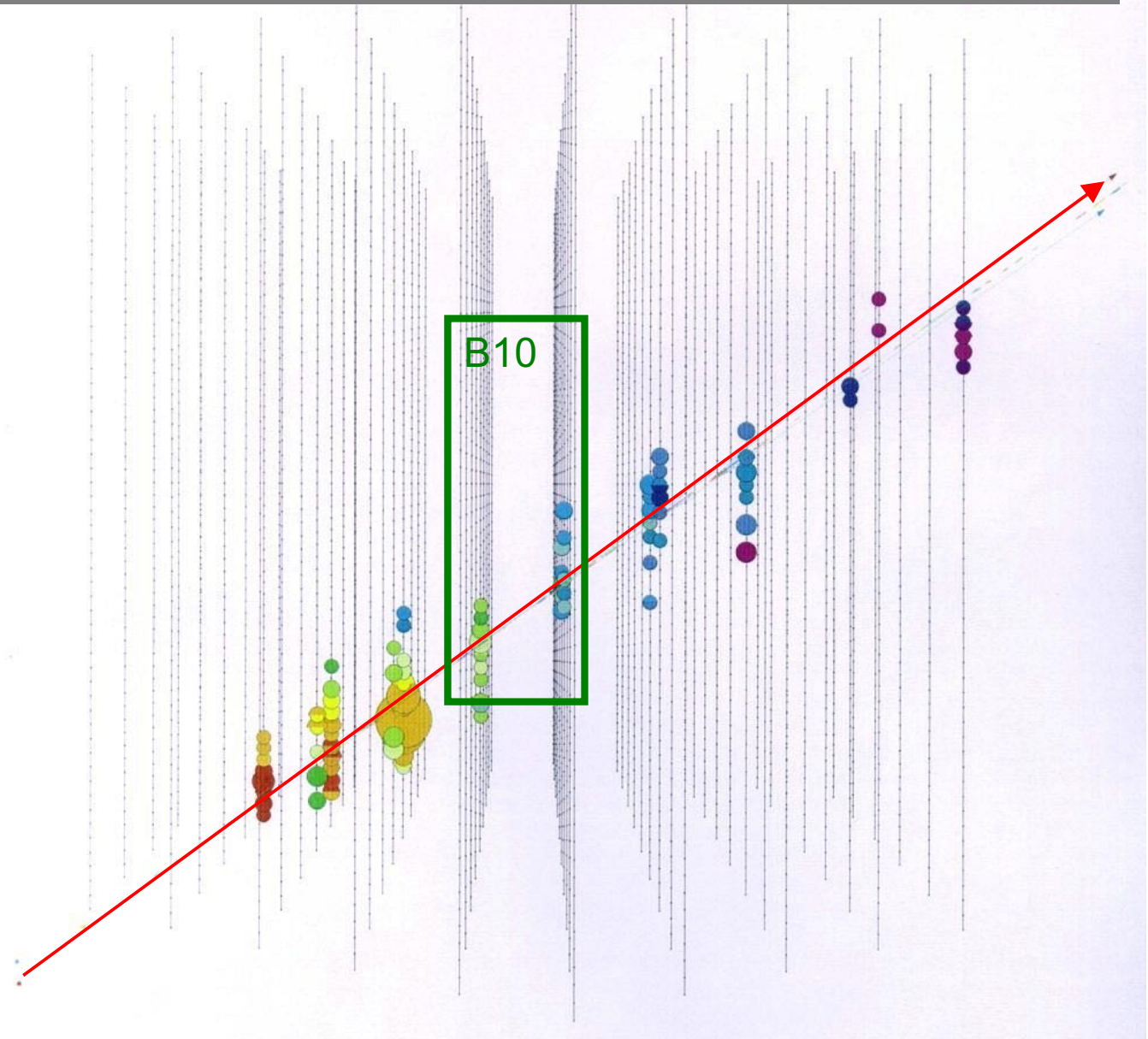
in 132 days

IceCube:

~ 5000 PMs

250 atm. ν 's

per day

Literatur neutriner

- Lars Bergström, Kosmos 1999: 41-66